

skattelösta hemman, jemväl må vinna tillämpning på åborätt till sådan kronojord, som blifvit åt rikets städer donerad; samt förty utfärdas följande stadgande:

Att länsstyrelserna vid anmälan om gjord öfverlåtelse af åborätt till stadsjord skola i den kungörelse, som det åligger länsstyrelserna härom utfärda, tillika förelägga den eller dem, som anse sig hafva bättre rätt till besittning af den ifrågavarande jorden, att inom natt och år efter kungörelsens uppläsande till vederbörlig domstol instämma åboen, som gjort öfverlåtelsen, och sin talan derefter fullfölja, vid påföljd att öfverlåtelsen, utan afseende på senare instämmd talan, varder beståndande.

C. A. Larsson,
från Östergötland.

N:o 103.

Af Herr Anders Nilsson: Om underdånig skrifvelse angående vidtagande af åtgärder för återvinnande till kyrkorna af för andra ändamål anordnad kyrkotionde.

Det torde tillåtas mig att fästa lagstiftningens uppmärksamhet på rättmätigheten och billigheten att rätta ett aflöningssätt, som numera saknar annan grund än anordningar från äldre tider, då staten måste fästa mera afseende på nödvändighet än på rättvisa.

Till vissa professorslöner vid Akademien i Lund bidraga kyrkor i Lunds stift med nära en fjerdedel af sina små inkomster. Så länge ännu professors-

fullmakter berättigade att uppbära andelar af kyrkornas tionde, torde varit för tidigt att begära ändring, så att kyrkorna kommo att bibehållas vid sin rätt till hela kyrkotionden; men sedan sådana fullmakter numera i det närmaste ej finnas, och kyrkorna dock få afstå efter tioårig medelmarkegång till akademiränteriet samma andel af kyrkotionden som löntagaren förut egde att disponera in natura, torde det vara lämplig tid att få en länge önskad ändring genomförd. En sådan kan numera må hända under de nya förhållandena lättare framträda som en billig fordran på rättvisa.

Det torde nemligen af sig sjelf vara klart och behöfver ingen bevisning, att kyrkornas lönebidrag till Lund egentligen och i sista hand är ett bidrag från socknemännen i de församlingar, der kyrkorna äro fattiga och svårligen kunna umbära denna afgäld för sina egna utgifter. Alltså ökas skattebördorna för socknemännen i sådana församlingar med uttaxering till kyrkan af en brist, som genom inbesparing af denna afgäld skulle kunna undvikas eller i alla händelser minskas. Någon rimlig anledning att särskilda socknar få vidkännas ökade utgifter mera än andra för upprätthållande af Akademien, som dock är en *statsinstitution* och icke församlingens, kan icke finnas i en kyrkas fattigdom och bristande förmåga att bestrida sina utgifter utan uttaxering. Ej heller skall man kunna utleta någon för denna afgift för socknen enskildt fördel derigenom, att en del af dess kyrkotionde användes till upprätthållande af en lärostol vid statens högskola i t. ex. matematik eller astronomi. Vore högskolan deremot uteslutande eller hufvudsakligast en prestbildningsanstalt, skulle möjligen i denna omständighet kunna finnas något skäl för kyrkorna och socknemännen att lemna dessa bidrag för utbildande af kyrkans tjenare; men äfven om man tänkt sig något dylikt vid förflutna tiders anordning af kyrkotionden för professorslöner, så är denna anledning numera för länge sedan försvunnen, då Akademien i Lund icke hufvudsakligast är en prestbildningsanstalt, till hvars bekostande kyrkorna borde bidraga, utan ett fullständigt *universitet*, för hvilket staten ensamt bör vidkännas kostnaderna.

Dock lärer ofvan antydda anledning alldeles icke varit den väsentligaste till kyrkotiondens anslående till akademiefonden. Från enväldets tider kunna äfven andra anledningar spåras. I Skånes politiska historia af Cronholm pag. 307 läses: »Då konung Carl XII upprättade ett nytt kavalleriregemente i Skåne, använde han för detta ändamål utom kronogods äfven capitelgods, Akademien fick i ersättning (bland annat) kyrkotionderna, Akademiens förnämsta fundament till aflöningar och stipendier».

Om nu staten för sitt kavalleriregemente behöfde capitelgodsen och drog dem från Akademien, så är det lika visst att kyrkorna nu behöfva sin tionde, som Akademien fick i stället, och om staten för kavalleriregementet tagit ett »fundament» från Akademien, så synes staten också vara skyldig att derfor lemna ersättning utan intrång på kyrkornas dispositionsrätt af deras egendom, och om

detta intrång vid den tiden hade sin förklaring i det kända »nöden har ingen lag», så skall sådan grundsats omöjligt tillerkännas absolut varaktighet. Rättelse måste följa, när rättsförhållandena ordnas efter lagar, och ordnas denna fråga nu, så måste kyrkorna anses berättigade att återfå en dispositionsrätt, som man fråntagit dem öfver en del af deras tionde, hvilken det till sist återstår visa vara deras lagliga egendom.

Tionderätten är urgammal. Redan hos Judafolket omtalas tionde af vegetabilier och förstlingen af husdjur. Derifrån öfverflyttades den på kristna folken med rättsanspråk. När presterskap och kyrka blifvit en statens angelägenhet, kunde de ej längre underhållas med frivilliga gåfvor, utan försågos med bestämda inkomster. Redan i 6:te och 8:de århundradena förekomma möten, der tionderätten stadgas. I Sverige är tionderätten lika gammal med kristendomens införande. De äldsta stadgarne, troligen grundade på kanoniska lagen, bestämde, att alla, som bergade ett lass eller mera, skulle utgöra tionde. Straff bestämmes för uraktlåtenhet. Sedermera bestämdes att hvar tionde skyl och hvart tionde band skulle sättas. Tionden skiftades i tre lotter: till biskopen, kyrkan och de fattige (hospitalen). Ytterligare bestämdes delningen så: en tredjedel till presten, de öfriga två tredjedelarne till fördelning mellan biskopen, sockenkyrkan och hospitalen, ehuru den sista till ej ringa del öfvergick till capitelherrarne, den s. k. kaniktionden. Reformationen bibehöll presten vid hans tredjedel, den s. k. tertialtionden, och ehuru de öfriga två tredjedelarne tillföll kronan, kronotionden, hvaraf dock kyrkan åtnjöt en del, vin- och byggnadssäden, hade dock kyrkorna i Skåne, Halland och Blekinge tredjedelen oförminskad. Från längre tider tillbaka har således kyrkotionden fortfarit att vara kyrkans egendom.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag vördsamt föreslå

att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om åtgärder för återvinnande till kyrkorna, åtminstone i Lunds stift, af den del af kyrkotionde som är anordnad för andra ändamål, särskildt till Akademien i Lund, samt om ersättning af staten för hvad sålunda kommer att återgå till kyrkorna.

Om remiss till vederbörligt Utskott begäres.

Stockholm den 28 Januari 1882.

Anders Nilsson,
Riksdagsman för Willands härad.